

**OKUL REHBERLİK SERVİSLERİNİN
FİZİKSEL/MEKÂNSAL KOŞULLARININ İNCELENMESİ
(Rehber Öğretmenlerin Mekânsal Algıları Bağlamında)**

Yrd. Doç. Dr. Suna KARAKÜÇÜK

Cumhuriyet Üniv. Eğt. Fak.

suna_karakucuk@yahoo.com

Öz

Bu çalışmada, eğitim ortamlarının önemli bir birimini oluşturan okul rehberlik servislerinin fiziksel/mekânsal koşulları, rehber öğretmenlerin mekânsal algıları açısından incelenmiştir. Araştırmada, durum çalışması modelinde, yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Eğitim ortamlarının genel fiziksel/mekânsal özelliklerinden yola çıkılarak, rehberlik servislerinin kendine özgü fiziksel değişkenlerini kapsayan “Görüşme Formu” geliştirilmiştir. Görüşme formu, rehber öğretmenlerin mekânsal algıları ve araştırmacıların izlenimleri birlikte değerlendirilerek işaretlenmiştir. Elde edilen veriler kay-kare tekniği ile analiz edilmiştir. Sonuçlar, rehberlik servislerinin fiziksel/mekânsal özelliklerinin okul türleriyle ve okul düzeyleriyle bağlantısı kuru-larak tartışılmıştır. Rehberlik servislerinin fiziksel koşullarının genelde uygun/orta uygun olduğu, bu durumun rehberlik servislerinin kamu ya da dersane/özel oluşuyla ilgili olmadığı, değişkenlerin her kurumda farklı nedenlerle değişiklik gösterdiği ortaya çıkmıştır. Rehberlik servislerinin fiziksel/mekânsal koşullarının, öğrencilerin ve eğitimcilerin gelişimsel/kişisel gereksinimlerini karşılayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği önerilmiştir.

Anahtar sözcükler: Eğitim ortamları, Okul rehberlik servisleri, Fiziksel/mekânsal çevre.

**A STUDY OF PHYSICAL/SPATIAL CONDITIONS OF THE SCHOOL
GUIDANCE SERVICES
(In Context Of Guidance Teachers’ Spatial Perceptions)**

Abstract

In this study, the physical/spatial conditions of the school guidance services as an important part of educational environment have been investigated in terms of spatial perceptions of guidance teachers. In the research, structured interview method has been used in the model of case study. “Interview form” including the physical variables of guidance services has been improved by considering general physical/spatial aspects of educational environments. Interview form has been marked by evaluating both spatial perceptions of guidance teachers and impressions of researchers. The resulting data have been analyzed by chi-square technique. As a result, the physical/spatial aspects of the school guidance services have been discussed in relation with types and levels of schools. The physical conditions of guidance services, in general are appropriate /medium appropriate and this case is note related to about the status of public or private schools; the physical variables in each institution varies with different reasons. It has been suggested that the physical/spatial conditions of the school guidance services should be regulated by considering developmental/individual requirements of students and educators.

Key Words: Educational environment, School guidance services, Physical/spatial environment.

1. Giriş

İnsanın kendisini çevreleyen fiziksel çevreyle ilişkisi *çevresel psikolojinin* konusudur ve bu alanın 1950'lerden başlayan bir tarihsel geçmişi vardır¹. Çevre-davranış araştırmaları, insanı mekân tasarlayan bir varlık olarak betimler. Bu çaba hayatın her alanını kapsar; ev, okul, işyeri, oyun ya da öğrenme/öğretme alanlarını. Mekân (ya da uzam), insanı doğadan belirli ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürebilmesine elverişli olan boşluk olarak tanımlanabilir². Mekânsallaştırılan her bir fiziksel çevre ve birey arasındaki ilişkiden, davranış alanları/setleri, etkinlik sınırı, algısal alan, kişisel alan, mekânsal iklim, öznel/mekânsal algı vd. çevre/bilim kavramları oluşmuştur. İnsan-çevre ilişkisinden doğan bir sanat/bilim olan *mimarlık* da, “yapı”sal biçimlerin, kullanıcılar üzerinde algısal/davranışsal etkilerini araştırmaktadır. Bu araştırmalara işyerleri³, yeme/içme ve dinlenme yerleri⁴, konaklama mekânları⁵ ve psikofiziksel algılama/renk standartları⁶ konularında yapılan birçok araştırma örnek verilebilir. Dinç ve Onat⁷’ın “Bir ilköğretim yapısının bina tasarımı bağlamında değerlendirilmesi”ne ve Gür’ün “Çocuk Mekanları”⁸ araştırmasına ve günümüzde iyi koşullara sahip modern okul binalarını “küresel tapınaklara” benzettiği çalışmasına⁹ da değinilebilir. Örneklerin sayısı arttırılabilir, ancak psikologların, eğitimcilerin ve mimarların ortak ilgisinin bulunduğu “*okul mimarisi*”nin ülkemizdeki eksikliğini, eğitim süreçleriyle tutarlı binalar, derslikler, bahçeler vd. düzenlenmesi konusundaki yetersizliği belirtmek gerekir.

Eğitim ortamı, öğrenme-öğretme etkinliklerinin içinde yer aldığı, katılımcıların bilgiyle ve birbirleriyle iletişim/etkileşim kurdukları çevre demektir. Alkan¹⁰, bu konuda iki kavram sunmaktadır: Eğitim ortamlarının fiziksel boyutu, eğitim olgusunun meydana geldiği çevre, mekân ya da alandaki insan gücü dışındaki öğelerin öngörülen hedefler doğrultusunda en verimli ve sağlıklı biçimde işe

-
- ¹ D. Stokhols, I. Altman, “*The Handbook of Environmental Psychology*”, Wiley, New York, 1987, s. 1360.
- ² D. Hasol, “*Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*”, YEM Yayınevi, İstanbul, 2008.
- ³ A. V. Alp, An Experimental Study of Aesthetic response to Geometric Configurations of Archtitectural Space. *Leonardo*, 26, 1993, s. 149.
- ⁴ K. Yıldırım, M. Hidayetoğlu ve A. Şen, Farklı Mimari Biçimlerdeki Kafe/Pastane Mekânlarının Kullanıcıların Algı-Davranış Performansı Üzerine Etkisi. “*Politeknik Dergisi*”, 10 (3), 2007, s. 295.
- ⁵ K. Yıldırım, A. Akalın ve K. Çağatay, Otel Yatak Odalarının İç Mekân Tasarımının Algı Davranışsal Performansı Üzerinde Etkisi. “*Politeknik Dergisi*”, 11 (2), 2008, s.175.
- ⁶ İ. Yılmaz, “*Renk Sistemleri, Renk Uzayları ve Dönüşümler*”. Selçuk Üniversitesi Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Öğretiminde 30 Yıl Sempozyumu, Sunulmuş Bildiri, 2002, Konya, s.340.
- ⁷ P. Dinç, E. Onat., Bir İlköğretim Yapısının Bina Tasarımı Değerlendirilmesi. “*Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*”, 2002, 17 (3), s. 33.
- ⁸ Ş.Ö. Gür, “*Çocuk Mekanları*”, YEM Yayınevi, İstanbul, 2002.
- ⁹ Ş. Ö. Gür, Eğitim Yapıları, Okullar: Sümer Tapınaklarından Küresel Tapınaklara. “*Mimarlık Dergisi*”, Mimarlar Odası Yayınları, Ankara, 2005. s. 323.
- ¹⁰ C. Alkan, Eğitimde Ergonomi, “*Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*”, 16 (1),1983, s.197.

koşulmasıdır. Öğretim boyutu ise, ortamın sağladığı yaşantıların biçimi ve etkinlik derecesi, ortamın duyu organlarını etkileme biçimleri, yapı niteliği ve kullanılma süreleridir. Aydın¹¹, fiziksel çevrenin uygunluğunu, bu öğelerin eğitim programının içeriğiyle ve amaçlarıyla tutarlı olması ve öğrenmeye etki eden tüm öğelerle işbirliği sağlayacak biçimde düzenlenmesi anlamında tanımlar. Bakırcıoğlu¹² ise, “maddesel ortam, toplumsal-ruhsal ortama alt yapı oluşturduğu ölçüde bir anlam taşımaktadır” diyerek, öğrenme ortamı olarak öğrenmeyi destekleyen derslik, derslikteki araç gereçler, ısı, ışık, hava ve benzer öğeleri vurgular.

Eğitim ortamlarının fiziksel boyutuyla ilgili araştırmaların yetersizliğinden yola çıkılarak yapılan, böylece bu eksikliği gidermede payı olan araştırmalar alanla ilgili birçok kavram ve öneri içermektedir. Ergonomi uzmanlarının eğitim/öğretim ortamlarına ilgisizliğini eleştiren Alkan¹³, çocuk ya da gençlerin yetişkinler tarafından düzenlenmiş çevrelere uyum sağlamak zorunda bırakıldıklarını ve çevreye daha çok bağımlı olduklarını belirterek, okul ve eğitim sisteminde ergonominin önemini, yani fiziksel çevre ile öğrenme ilişkisini vurgular. Teker¹⁴ de okul ergonomisi kavramından yola çıkarak, öğretmenin sınıf içi koşulları ayarlayabileceğini ancak okul binalarının yeri ve yapısı gibi şeyleri değiştiremeyeceğini ve bazı okul binaları ve dersliklerin moral bozucu etkileri olduğunu belirtmektedir. Şimşek¹⁵, okul binalarının kullanım etkililiği açısından yetersizliğini vurgulamaktadır. Ünal, Öztürk ve Gürdal¹⁶, ilköğretimdeki sistem değişikliğinin okul binalarında yapısal ve iç mekânsal değişikliği de zorunlu kıldığını belirtmektedir. Uludağ ve Odacı¹⁷, “Eğitim öğretim faaliyetlerinde fiziksel mekân” araştırmasında, Kreeberg’ten aktararak, sınıf için işlevsellik, duyu yoğunluğu, esneklik ve estetik değerlerin öğrencide eğitsel, psikolojik ve gelişimsel etkilerini vurgulamıştır. Başar¹⁸ ilköğretim okullarında, Kıldan¹⁹ ise okul öncesi eğitim ortamlarında fiziksel olanakları incelemiştir. Güven ve Karataş²⁰, “Öğretmen adaylarının sınıf ortamı tasarımı”

¹¹ A. Aydın, “Sınıf Yönetimi”, Anı Yayıncılık, Ankara, 1988, s.34

¹² R. Bakırcıoğlu, “İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma”, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000, s. 57.

¹³ C. Alkan, Eğitimde Ergonomi. “Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi”, 16 (1), 1983, s. 197–206.

¹⁴ N. Teker, Eğitim Ortamı ve Öğrenci. “Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi”, 22 (1), 1989, s. 281–287.

¹⁵ N. Şimşek, Eğitsel Fizik Mekan Kullanımında Verim ve Etkililiğin Sağlanması. “Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi”, 28 (2), 1995, s. 329–347.

¹⁶ S. Ünal, M. Öztürk ve A. Gürdal, İlköğretim Okullarının Bina Standartlarına Uygunluğu. “Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi”, 2000, (sayı-sayfa bilgilerine ulaşılamadı).

¹⁷ Z. Uludağ, H. Odacı. Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekan. “Milli Eğitim Dergisi”, Sayı 153–154, (2002).

¹⁸ M. A. Başar, İlköğretim Okullarının İşgören ve Fiziki Olanakları. “Pamukkale Üniversitesi IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumunda Sunulmuş Bildiri”, Denizli, 15–16 Ekim 1998,

¹⁹ O. Kıldan, Okul Öncesi Eğitim Ortamları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15 (2), 2007, s. 501–510.

²⁰ B. Güven, İ. Karataş, “Öğretmen Adaylarının Sınıf Ortamı Tasarımı”. İlköğretim-Online 3 (1), 2004, s. 25-34. <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden 2009-06-22 tarihinde indirilmiştir.

çalışması, Koca, Yaman ve Şen'in²¹, öğretmen adaylarının ideal eğitim ortamı çizimlerine yer veren çalışmaları, Günbayı'nın²², okul iklimi ve öğretmenlerin iklim algısı konulu araştırması, konuya öğretmen algısı açısından yaklaşan çalışmalardır.

Okul rehberlik hizmetleri öğrenciler, aileler ve öğretmenler olmak üzere üç gruba, üç temel alanda, eğitsel, mesleki ve kişisel gelişim alanlarında hizmet vermektedir²³. Ülkemizde 1950'lerde başlayan rehberlik hizmetleri/kavramı 2000'li yıllarda daha kapsamlı, gelişimsel rehberlik programları düzeyine ulaşmıştır. Bugün gelinen noktada, rehberlik servislerinin, amacına uygun fiziksel koşullara sahip olması verilen hizmetleri daha nitelikli hale getirecektir.

RPD programları okulun genel amaç ve hedeflerinin bir parçasıdır. Uludağ'ın²⁴, genel boyutuyla eğitim ortamları anlamında önerdiği, ortamın tasarımcılarıyla (okul mimarları), kullanıcıları (öğretmenler ve öğrenciler) arasında sürdürülebilir bir ilişkinin önemi, okul rehberlik servisleri için de geçerlidir. Bu durum MEB-Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği²⁵ 43. maddede "Bu servise öğrenci sayısına göre yeterli eleman atanır. Hizmetin özellikleri açısından uygun fiziki ortam ve gerekli donanım sağlanır" şeklinde ifade edilmektedir. Akademik çalışmalar da bu gereksinimi tanımlanmaktadır: Bakırcıoğlu²⁶, Rehberlik uzmanı bulunan okullarımızın birçoğunda bu hizmetler için ayrılmış rahat, güvenli ve kişisel görüşmelere elverişli bir oda bulunmamasının RPD uygulamaları için büyük bir engel oluşturduğunu belirtir. Özgüven²⁷'e göre okullarda, idare, arşiv-depo, bireysel ve grupla danışma odaları olmak üzere hizmete uygun odalar ayrılmalı, bu amaçla Bayındırlık Bakanlığı'nın geleneksel okul yapısına ilişkin standart okul planları da değişmelidir. Rehberlik ortamının uygunluğunun velilerle olan iletişimi de etkilediği vurgulanmıştır²⁸. Yurtal²⁹ da ilköğretim okullarındaki rehberlik servislerinin mekân, donanım ve işgören durumunu incelediği çalışmasında, bazı Rehberlik servislerinin kolaylıkla ulaşılabilir yerlerde, bazılarının ise

²¹ A. Ö. Koca, M. Yaman, ve A. İ. Şen, Öğretmen Adaylarının Etkin Öğrenme-Öğretme Ortamı Hakkındaki Görüşlerinin Farklı Yöntemler Kullanılarak Tespit Edilmesi, "*Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi-29*", 2005, s. 117-126.

²² İ. Günbayı, School Climate and Teachers' Perceptions on Climate Factors: Research into Nine Urban High Schools. "*The Turkish Online Journal of Educational Technol*" 6 (3), 2007, (Sayfa bilgisine ulaşamadı).

²³ B. Yeşilyaprak, "*Eğitimde Rehberlik Hizmetleri-Gelişimsel Yaklaşım*", Nobel Yayıncılık, Ankara, 2003.

²⁴ Z. Uludağ, H. Odacı. Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekan. "*Milli Eğitim Dergisi. Kış – Bahar. Sayı 153-154*", (2002).

²⁵ M.E.B. Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, 24376. 17.04.2001.

²⁶ R. Bakırcıoğlu, "*İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*", Anı Yayıncılık, Ankara, 2000.

²⁷ İ. E. Özgüven, "*Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*", PDREM, Ankara, 2001.

²⁸ C. Çalık, Okul-Çevre İlişkisinin Okul Geliştirmedeki Rolü: Kavramsal Bir Çözümleme, "*Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 27, Sayı 3*", 2007, s. 123-139.

²⁹ F. Yurtal, İlköğretim Okullarındaki Rehberlik Servislerinin Mekan, Donanım, Ekipman ve İnsan Kaynakları Açısından Durumu, "*Milli Eğitim Dergisi*", , 2007, s. 173

okul idaresinin yakınında ya da çok uzağında olduğunu, duvar rengi ve yer kaplamasında bir standardın olmadığını ve donanım ve araç-gereç yetersizliğini vurgulamaktadır.

Rehberlik hizmetlerinin, gerektiğinde Psikolojik Danışma hizmetiyle birleşmesi kaçınılmazdır. Psikolojik danışma odasının düzenleniş biçimini Bakırcıoğlu³⁰ şöyle betimlemektedir: “Ruhsal yardım yapılabilecek ortamı oluşturup kaynaşmayı sağlamada, odanın düzenleniş biçimi ve oturuş da önem taşımaktadır. Danışanın psikolojik danışmaya ilişkin olarak edineceği ilk izlenim ve etkiyi danışmanla birlikte, danışmanın yapıldığı yer oluşturmaktadır. Oda özel görüşmeye uygun olunca, konuşmaların dışarıdan duyulamayacağı bilinince güven sağlanmış olacaktır. Aşırı renkten uzak, yeterli eşya bulunan, rahatlatıcı bir döşeme düzenine sahip bir oda, iyi bir danışma odası sayılmaktadır. Danışmanla danışanın, bir masanın iki yanındaki sandalyelerde ya da küçük bir çay masasının iki yanında karşılıklı oturmaları, danışan için duygusal güvenlik, rahatlık ve içtenlik içinde görüşme olanağı sağlamaktadır. Belli bir oturuş biçimi önerilemez; deneyimlere göre, danışanın yüzünü ışığa getirmemek, danışan ve danışmanın benzer koltuk ya da sandalyelerde oturmalarını sağlamak önerilir”.

Bu çalışma “Eğitim/eğitsel rehberlik” alanları ile “Psikoloji/çevresel psikoloji” alanlarının kesişiminde yer alan bir araştırmadır. Başka deyişle, okul rehberlik servislerinin fiziksel-mekânsal koşullarının, rehberlik hizmetlerine davranışsal etkileri bağlamında incelenmesidir. Genel anlamda tüm eğitim ortamları için önemli olan, birim alanın *bina içindeki yeri/ulaşılabilirliği, boyutları, araç gereç durumu, ışık ya da aydınlatma durumu, ısı, ses yalıtımı, temizliği ve havalandırması, görünüm ve renk özellikleri* vb. özelliklerin, istenen düzeyde olması koşulu, rehberlik servisleri/odaları için de geçerlidir. Öte yandan Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık hizmetlerinin seçme özgürlüğü, gönüllülük, yaşam boyu/süreklilik, gizlilik, tüm öğrencilere açık olma, işbirliği, bireysel/toplumsal sorumluluk, eğitimsel boyutu olması, bireysel farklılıkları göz önüne alma ilkeleri vardır³¹. Fiziksel ortamın özellikleri, rehberlik hizmetlerinin bu ilkelere uygun biçimde verilmesini etkileyecektir. Tüm bu nedenlerle, çalışmada, genel anlamda eğitim/öğretim ortamları boyutunda ele alınan fiziksel/mekânsal kaygının rehberlik ortamlarını da kapsamasını sağlamak amaçlanmaktadır.

2. Yöntem

Bu çalışmada, durum çalışması modelinde “*Yapılandırılmış görüşme yöntemi*” kullanılmıştır. Yöntem uyarınca, rehber öğretmenlerin, görev yaptıkları rehberlik servislerinin fiziksel/mekânsal koşullarına ilişkin algılarını/görüşlerini saptamaya yönelik sorular oluşturulmuştur. Bu sorular görüşmeye katılanların sayı-

³⁰ R. Bakırcıoğlu, “*İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*”, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000, s. 113.

³¹ Y. Kuzgun, “*Rehberlik ve Psikolojik Danışma*”, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2008, s.32-34

sına ve görüşmenin uygulama sürecine uygun olarak “Bireysel-yapılandırılmış görüşme” formunda düzenlenmiştir.

Yapılandırılmış görüşme, soruların önceden belirlendiği, yanıtlayanlar arasında gerçek farkı gösteren karşılaştırmalar yapılabilmesine olanak tanınması bakımından güvenilir olduğu kabul edilen bir görüşme tekniğidir³². Bu yaklaşımda, yanıtlayıcıdan, önceden hazırlanan yanıt kategorileri içinde önceden belirlenmiş bir dizi soruyu yanıtlaması istenir. Ekiz³³, yapılandırılmış/kişisel görüşmenin en belirgin avantajının, araştırmacının istediği ve ortaya çıkarmaya amaçladığı ilgili soruya doğrudan yanıt alması olduğunu ve bu tür soruların, konuyu genişletmeden, aksine alanını daraltarak araştırmacının elde etmek istediği konuyla doğrudan ilişkili olduğunu belirtmektedir.

Verilerin toplanması sürecinde, okul rehberlik öğretmenleriyle, rehberlik servisleri ortamında buluşularak, “Okul Rehberlik Servislerinin Fiziksel/Mekânsal Koşulları-Görüşme Formu” doldurulmuştur. Görüşme formu, literatür taraması sonucu saptanmış olan, eğitim ortamlarının fiziksel boyutlarına ilişkin 9 maddeyi kapsamaktadır. Literatürde, eğitim ortamlarının genel fiziksel/mekânsal koşullarına ilişkin çalışmalarda (Başar³⁴ 2001, Celep³⁵ 2002, Dinç ve Onat³⁶, Therborn³⁷, Uludağ ve Odacı³⁸, Çelik³⁹, Korkmaz⁴⁰, Lair⁴¹, Cengizhan⁴², Vural⁴³, O’Sullivan⁴⁴, Yaman⁴⁵) yer verilen farklı sayıda değişkene ek olarak, okul rehberlik servislerinin fiziksel/mekânsal koşullarına ilişkin Yurtal⁴⁶ araştırmasında yer verilen değişkenler

³² B. Baloğlu, “Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi”, Der Yayınları, İstanbul, 2002, s.78-79.

³³ D. Ekiz, “Eğitimde Araştırma Yöntem Ve Metodlarına Giriş”, Anı Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 117.

³⁴ H. Başar, “Sınıf Yönetimi”, PegemA Yayınları, Ankara, 2001.

³⁵ C. Celep, “Sınıf Yönetimi ve Disiplini”, Anı Yayıncılık, Ankara, 2002.

³⁶ P. Dinç, E. Onat, Bir İlköğretim Yapısının Bina Tasarımı Değerlendirilmesi, “Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 17 (3)”, 2002.

³⁷ G. Therborn, Space and Learning. Novoa, A. And Lawn (Eds.), “Fabricating Europe”, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 2002.

³⁸ Z. Uludağ, H. Odacı, Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekan, “Milli Eğitim Dergisi. Kış – Bahar. Sayı 153-154, 2002.

³⁹ V. Çelik, “Sınıf Yönetimi”, Nobel Yayın, Ankara, 2003.

⁴⁰ A. Korkmaz, “Sınıf Yönetimi”, Nobel Yayın, Ankara, 2003.

⁴¹ S. B. Lair, “A Study Of The Effect School Facility Conditions Have On Student Achievement”, The University of Texas, 2003.

⁴² C. Cengizhan, “İstanbul Anadolu Yakası İlköğretim Okullarındaki Bilgisayar Laboratuvarlarının Yerleşim Planları ve Ergonomik Kriterler Açısından İncelenmesi”, <http://mimoza.marmara.edu.tr/cahit/yayın/bildiri/Ergonomi> (ulaşım tarihi 12 .05.2009).

⁴³ B. Vural, “Nitelikli Sınıf ve Stressiz Eğitim Ortamı”, Hayat Yayınları, İstanbul, 2004.

⁴⁴ S. O’Sullivan, “A Study of the Relationship between Building Conditions and Student Academic Achievement in Pennsylvania’s High School”, Virginia Polytechnic Institute and State University, 2006.

⁴⁵ E. Yaman, Eğitim Sistemindeki Sorunlardan Bir Boyut: Büyük Sınıflar ve Sınıf Yönetimi, “Türk Eğitim Bilimleri Dergisi”, Cilt 4 Sayı 3, 2006.

⁴⁶ F. Yurtal, İlköğretim Okullarındaki Rehberlik Servislerinin Mekan, Donanım, Ekipman ve İnsan Kaynakları Açısından Durumu, “Milli Eğitim Dergisi-sayı 173”, 2007, s.283.

de gözden geçirilmiştir. Görüşme formunun son haline getirilmesinde İl Rehberlik Araştırma Merkezi'nden (Sivas RAM) uzman görüşü alınmıştır.

Görüşme Formu aracılığıyla, *rehberlik servislerinin yeri/ulaşım kolaylığı, boyutları, eşya/araç gereç, ışık/aydınlatma, ısı, ses, temizlik/havalandırma, görünüm/estetik koşullar ve diğer*, şeklinde dokuz fiziksel/mekânsal özellik görüşülmüş ve kaydedilmiştir. Bu özellikler; uygun değil (1), orta uygun (2), uygun (3) şeklinde derecelendirilmiş; sıralama ölçeğine uygun şekilde veriler elde edilmiştir. Rehberlik servislerinin fiziksel/mekânsal koşullarına ilişkin Görüşme Formları, okul rehberlik öğretmenlerinin görüşleri ve araştırmacıların o anki izlenimleri doğrultusunda uzlaşılarak doldurulmuştur. Böylece fiziksel/mekânsal değişkenlere yönelik maddeler, mekânın asıl kullanıcıları olan öğretmenlerin ve araştırmacıların algıları birlikte kaydedilerek işaretlenmiştir.

Verilerin çözümlenmesinde, görüşme formlarından elde edilen sıralama ölçeği verileri Kay-Kare tekniğiyle analiz edilmiştir. Kay-kare analizinde beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayıların, toplam gözenek sayısının % 20'sini aştığı görüldüğünden anlamlılık testine ilişkin yorumlar yapılmamış, fakat yorumlar çapraz tablo üzerinden sadece frekans ve yüzdeler kullanılarak yapılmıştır⁴⁷. "Çapraz tablo herhangi bir konuyla ilgili olarak sınıflama ya da sıralama ölçeğinde belirlenen görüşlerin, sınıflamalı bir değişkene göre oluşan alt gruplar bakımından genel olarak incelenmesi olanağı sunar"⁴⁸.

Araştırmanın örneklemini Sivas ve Kayseri illerinde rehberlik hizmetleri verilmekte olan ve 2009 yılı-iki yarıyıl sürecinde ulaşılabilen, rasgele seçilmiş 85 eğitim kurumunun rehberlik servisleri/odaları oluşturmaktadır. Bu örnekleme, Sivas ilinden 62 okul ve dersane, ulaşılabilen yakın il olan Kayseri'den 23 okul ve dersane, rehberlik servislerinin fiziksel/mekânsal koşulları açısından incelenmiştir. Bu eğitim kurumlarının özellikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir. (Kamu okulları ile dersaneleri ayırt etmek için kullanılan "Eğitim kurumu türü" ifadesi, tablolarda okuma kolaylığı açısından "Okul türü" olarak adlandırılmıştır).

⁴⁷ Ş. Büyüköztürk, "Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı", PEGEM Akademi, Ankara, 2008, s. 145.

⁴⁸ a. g. e., s. 27.

Tablo 1: İncelenen rehberlik servislerinin *Okul türlerine ve Okul düzeylerine* göre dağılımı: (S: Gözlemlenen okul rehberlik servisi sayısı)

OKUL TÜRLERİ	S	%	OKUL TÜRLERİ	OKUL DÜZEYLERİ	S	%
KAMU	63	74.1	KAMU	İlköğretim	28	32.9
				Ortaöğretim	35	41.2
ÖZEL	22	25.9	ÖZEL	Dershane	22	25.9
Toplam	85	100		Toplam	85	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, toplam 85 eğitim kurumunun rehberlik servisleri fiziksel/mekânsal özellikleri açısından incelenmiştir. Bu kurumların 63 tanesi (% 74.1) kamu okuludur; 22 tanesi (% 25.9) özel dershanedir. Okul düzeyleri açısından, kamu okullarının 28’i (% 32.9) ilköğretim, 35’i (% 41.2) ortaöğretim kurumudur.

3. Bulgular

Araştırma kapsamında incelenen okul rehberlik servislerinin, bina içindeki yeri/ulaşımı, boyutları, eşya/araç gereç durumları, ışık/aydınlatma koşulları, ısı/iklim, ses/yalıtım, temizlik, renk/görünüm özellikleri ve diğer fiziksel koşullarına ilişkin verilerin, okul türü ve okul düzeylerine göre sınıflandırılarak tablolaştırılmış biçimleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 2: İncelenen Rehberlik servislerinin okul içindeki *yeri/ulaşılabilirlik durumlarının* okul türlerine ve okul düzeylerine göre dağılımı (UD: Uygun Değil, OU: Orta Uygun, U: Uygun)

OKUL TÜRÜ	YER/ULAŞIM			Top.	OKUL TÜRÜ	OKUL DÜZEYİ	YER/ULAŞIM			Top.
	UD	OU	U				UD	OU	U	
S	9	14	40	63	KAMU	S İlkÖğret.	6	6	16	28
%	14,3	22,2	63,5	100		%	21,4	21,4	57,1	100
					ÖZEL	S OrtaÖğr.	3	8	24	35
						%	8,6	2,9	68,6	100
S	0	3	19	22	ÖZEL	S Dershane	0	3	19	22
%	0	13,6	86,4	100		%	0	13,6	86,4	100
S	9	17	59	85	Toplam	S Toplam	9	17	59	85
%	10,6	20,0	69,4	100		%	10,6	20	69,4	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi, kamu okullarının (T: 63), 40 tanesinde (% 63.5) rehberlik odasının yeri/ulaşımı uygundur; 14 tanesinde (% 22.2) orta uygundur. İncelenen 22 dershanenin 19’unda (% 86.4) rehberlik odasının yeri uygundur,

3'ünde orta uygundur, yeri uygun/ulaşılabilir bulunmayan oda yoktur (0). *Sonuç olarak, rehberlik servislerinin yeri ve ulaşılabilirliğinin özel okullarda kamu okullarına göre daha iyi olduğu görülmektedir; uygunluk-orta uygunluk oranı birleştirilerek ele alınırsa, rehberlik servisleri okul binası içinde, dersanelerde (%100) kamuda olduğundan (% 86) daha uygun bir yerleşimdedir.*

Okul düzeylerine göre, kamu-ilköğretim okullarında (T:28) rehberlik servislerinin yeri 16 okulda (% 57.1) uygundur; 6 okulda (% 21.4) orta uygunluktur. Ortaöğretim okullarında (T: 35), rehberlik servisinin yeri 24 okulda (% 68.6) uygundur; 8 okulda (% 21.4) orta uygunluktur. Bu da *rehberlik servislerinin yerlerinin orta öğretim okullarında, ilköğretim okullarına oranla daha iyi bir yerleşimde ve ulaşılabilirlikte olduğunu göstermektedir. Böylece rehber öğretmenlerin görüşlerine dayalı sonuç, rehberlik servisinin okul içindeki yerinin uygunluğu açısından sıralama, dersaneler-kamu orta öğretim ve kamu ilköğretim okulları şeklindedir.*

Tablo 3: İncelenen rehberlik servislerinin *oda boyutları açısından uygunluk düzeylerinin okul türlerine ve okul düzeylerine göre dağılımı* (UD: Uygun Değil, OU: Orta Uygun, U: Uygun)

OKUL TÜRÜ	YER/ULAŞIM			Top.	OKUL TÜRÜ	OKUL DÜZEYİ	YER/ULAŞIM			Top.
	UD	OU	U				UD	OU	U	
S KAMU	9	21	33	63	KAMU	S İlkÖğret.	7	10	11	28
						%	25	35,7	39,3	100
%	14,3	33,3	52,4	100		S OrtaÖğr.	2	11	22	35
					%	%	5,7	31,4	62,9	100
S ÖZEL	1	6	15	22	ÖZEL	S Dershane	1	6	15	22
						%	4,5	27,3	68,2	100
%	4,5	27,3	68,2	100		S Toplam	10	27	48	85
					%	%	11,8	31,8	56,5	100
S Toplam	10	27	48	85						
	12	31,8	57	100						

Tablo 3'de, kamuya ait okullarda, incelenen rehberlik servislerinin/odalarının (T: 63), boyut özellikleri açısından, 33 tanesinin (% 52,4) uygun, 21 tanesinin (%33,3) orta uygunlukta olduğu görülmektedir. Boyutları uygun bulunmayan 9 okul (% 14,3) gözlemlenmiştir. Dershane rehberlik odalarının (T:22) boyut özellikleri ise, 15 tanesi (% 68,2) uygun, 6 tanesi (% 27,3) orta uygun ve 1 tanesi (% 4,5) uygun olmayan düzeydedir. Böylece, *rehberlik servislerinin/odalarının boyutlarının da, dersanelerde kamu okullarına oranla daha uygun olduğu sonucu çıkmaktadır.*

Okul düzeyleri açısından, İlköğretim okullarına ait rehberlik servislerinin (T: 28), 11 tanesi (% 39.3) uygun, 10 tanesi (%35,7) orta uygun, 7 tanesi (%25) uygun olmayan düzeyde çıkmıştır. Ortaöğretim okullarına ait rehberlik odalarında (T:35) ise durum, 22 okulda (%62,9) uygun, 11 okulda (%31,4) orta uygunlukta

özellikler taşımaktadır. Sonuç olarak, *rehberlik servislerinin/oda boyutu özelliğinden de uygunluk düzeyi sıralaması dershaneler, kamu-orta öğretim okulları ve kamu ilköğretim okulları şeklindedir.*

Eğitim kurumlarında oda boyutları; rahat girip çıkabilme, hareket edebilme, konuşma mesafesi bulunması, eşyalardan kalan alanın yeterli olması, gerektiğinde küçük grup görüşmelerine yer açabilmesi ve odanın biçimi vb. açılardan değerlendirilmektedir. Aşırı büyük bir derslik ilginin dağılması ve uyumsuzluk etkisi yaratmaktadır⁴⁹.

Tablo 4: İncelenen okul rehberlik servislerinin eşya düzeni ve araç gereç uygunluğunun okul türlerine ve okul düzeylerine göre dağılımı (UD: Uygun Değil, OU: Orta Uygun, U: Uygun).

OKUL TÜRÜ	YER/ULAŞIM			Top.	OKUL DÜZEYİ	YER/ULAŞIM			Top.
	UD	OU	U			UD	OU	U	
S KAMU	6	30	27	63	S İlk Öğret. %	1	15	12	28
						3,6	53,6	42,9	100
% KAMU	9,5	47,5	43	100	S Orta Öğr. %	5	15	15	35
						14,3	42,9	42,9	100
S ÖZEL	0	10	12	22	S Dershane %	0	10	12	22
	0	45,5	55,5	100		0	45,5	54,5	100
S Toplam	6	40	39	85	S Toplam %	6	40	39	85
	7,1	47,1	46	100		7,1	47,1	45,9	100

Tablo 4’de eşya/araç gereç düzeni açısından, kamuya ait okulların rehberlik servislerinin (T: 63), 27 tanesi (% 43.) uygun, 30 tanesi (% 47.6) orta uygunlukta; uygun olmayan/yetersiz araç gereç içeren rehberlik servislerinin sayısı ise 6 (% 9.5) ile düşük orandadır. Dershanelerin rehberlikle ilgili (T:22) eşya/araç gereç düzeni ise 12 tanesi (% 55) uygun, 10 tanesi (% 45.5) orta uygun düzeydedir; uygun olmayan yoktur (%0).

Okul düzeyleri açısından, kamu-ilköğretim okullarına ait rehberlik servislerinde (T:28) eşya/araç gereç düzeni, 12 tanesinde (% 42.9) uygun, 15 tanesinde (% 53.6) orta uygun düzeyde çıkmıştır. Kamu-Ortaöğretim okullarında (T:35) rehberlikle ilgili eşya/araç gereç durumu, 15 okulda (% 42.9) uygun, 15 okulda (% 42.9) orta uygunlukta olmak üzere eşit orandadır. *Rehber öğretmenlerin görüşlerine göre, araç gereç açısından en iyi durumda olan rehberlik servislerinin dershanelerde olduğu, kamu-orta öğretim ve kamu ilköğretim okullarında eşya/araç gereç uygunluk düzeylerinin eşit oranlarda olduğu görülmektedir.*

⁴⁹ A. Aydın, “Sınıf Yönetimi”, Anı Yayıncılık, Ankara, 1988.

Tablo 5. İncelenen okul rehberlik servislerinin ışık/aydınlatma özelliklerinin okul türlerine ve okul düzeylerine göre dağılımı (UD: Uygun Değil, OU: Orta Uygun, U: Uygun)

OKUL TÜRÜ	YER/ULAŞIM			Top.	OKUL TÜRÜ	OKUL DÜZEYİ	YER/ULAŞIM			Top.
	UD	OU	U				UD	OU	U	
S KAMU	4	8	51	63	KAMU	S İlkÖğret. %	1	4	23	28
	6.3	12.7	81	100			3.6	14.3	82.1	100
S ÖZEL	1	4	17	22	ÖZEL	S OrtaÖğr. %	3	4	28	35
	4.5	18.2	77.3	100			8.6	11.4	80	100
S Toplam	5	12	68	85	S Toplam	S Dershane %	1	4	17	22
	5.9	14.1	80	100			4.5	18.2	77.3	100
							5	12	68	85
							5.9	14.1	80	100

Tablo 5'te Kamuya ait okullarda (T:63) rehberlik servislerinin ışık/aydınlatma özellikleri yönünden 51 tanesinin (% 81) uygun, 8 tanesinin (12.7) orta uygunlukta, olduğu görülmektedir. Toplamda bu oran, incelenen rehberlik odalarının çoğunlukla (% 93.7) uygun ışıklı bir ortamda hizmet verildiği anlamındadır. Dershanelere ait rehberlik servislerinin (T:22) aydınlatma özelliklerinin, 17 tanesinde (% 77,3) uygun, 4 tanesinde (%18,2) orta uygunlukta olduğu görülmektedir. *Rehber öğretmen görüşlerine göre, ısı değişkeninde, kamu okullarının rehberlik servislerinin/odalarının, dershanelere göre daha iyi koşullarda olduğu görülmektedir.*

Kamu-İlköğretim okullarına (T: 28) ait rehberlik servislerinin ışık/aydınlatma durumu 23 tanesinde (%82,1) uygun, 4 tanesinde (%14,3) orta uygunlukta. Kamu-Ortaöğretim okullarında (T:35) aynı özellik, 28'inde (% 80) uygun, 4'ünde (%11,4) orta uygunlukta. *Bu sonuç, kamu-ilköğretim rehberlik servislerinin/odalarının kamu-orta öğretimden daha iyi bir ışık/aydınlatma koşulunu ifade etmektedir. İlk kez, önceki sıralamalar değişerek, ışık aydınlatma açısından en uygun koşullar kamu ilköğretim, kamu orta öğretim okulları ve dershanelerde olduğu anlaşılmıştır, şeklinde bir sonuç elde edilmiştir.*

Tablo 6. İncelenen okul rehberlik servislerinin ısınma/oda iklimi özelliklerinin okul türlerine ve okul düzeylerine göre dağılımı (UD: Uygun Değil, OU: Orta Uygun, U: Uygun)

OKUL TÜRÜ	YER/ULAŞIM			Top.	OKUL TÜRÜ	OKUL DÜZEYİ	YER/ULAŞIM			Top.
	UD	OU	U				UD	OU	U	
S KAMU	1	10	52	63	KAMU	S İlkÖğret. %	1	1	26	28
	1.6	16.9	82.5	100			3.6	3.6	92.9	100
S ÖZEL	4	5	13	22		S OrtaÖğr. %	0	9	26	35
	18	22.7	59	100			0	25.7	74.3	100
S Toplam	5	15	65	85	S Dershane %	4	5	13	22	
	5.9	17.6	76.5	100		18.2	22.7	59.1	100	
					S Toplam %	5	15	65	85	
						5.9	17.6	76.5	100	

Tablo 6, incelenen rehberlik servislerinin/odalarının ısınma ya da serinlik anlamında, iklim özelliklerini göstermektedir. Kamu okullarının rehberlik odalarının (T: 63) 52 tanesi (% 82.5) uygun, 10 tanesi (% 16.9) orta uygun düzeyde ısınma/iklim koşullarına sahiptir. Dershane rehberlik odalarında (T: 22) ısınma koşulları, 13 tanesinde (% 59) uygun, 5 tanesinde (% 22.7) orta uygunluktadır. Özel kurumların ısınma koşulları uygun olmayan rehberlik birimi sayısı (% 18), kamu okullarına (% 1.6) göre daha yüksek orandadır. *Okul türleri açısından kamu okullarının rehberlik servisleri/odaları, özel kurumlardan daha iyi ısınma/iklim özelliği taşımaktadır.*

Okul düzeyleri açısından, kamu-ilk ve orta okulların rehberlik servislerinin ısınma koşulları, ilköğretim düzeyindeki okullarda (T: 28) 26 tanesi (% 92.9) uygun, 1 tanesi orta uygunlukta ısınma durumundadır. Kamu-orta öğretim rehberlik servislerinin ısınma durumu ise, dershanelerden daha iyi, ilköğretim okullarından daha düşük orandadır (% 74.3). *Oda iklimi açısından uygunluk sıralaması; ilköğretim okulları, orta öğretim okulları ve dershane şeklindedir.* Eğitim ve sağlık açısından önemli/öncelikli bir fiziksel koşul olan ısınma koşullarının, ilköğretimde hemen hemen tümüyle sağlanmış olması sevindiricidir.

Tablo 7. İncelenen okul rehberlik servislerinin *ses/yalıtım* özelliklerinin okul türlerine ve okul düzeylerine göre dağılımı (UD: Uygun Değil, OU: Orta Uygun, U: Uygun)

OKUL TÜRÜ	YER/ULAŞIM			Top.	OKUL TÜRÜ	OKUL DÜZEYİ	YER/ULAŞIM			Top.
	UD	OU	U				UD	OU	U	
S KAMU	7	13	43	63	KAMU	S İlkÖğret. %	2	6	20	28
							7.1	21.4	71.4	100
% ÖZEL	11	20.6	68.3	100	ÖZEL	S OrtaÖğr. %	5	7	23	35
							14.3	20	65.7	100
S ÖZEL %	2	8	12	22	ÖZEL	S Dershane %	2	8	12	22
	9.1	36.4	54.5	100			9.1	36.4	54.5	100
S Toplam %	9	21	55	85	S Toplam %	S Toplam %	9	21	55	85
	10,6	24,7	64,7	100			10,6	24,7	64,7	100

Tablo 7, rehberlik servisleri/odaları için önemli ve özel bir fiziki koşul olan, ses yalıtımının sağlanması, gürültülü ortam olmaması özelliğiyle ilgilidir. İncelenen rehberlik odalarının bu açıdan özellikleri, kamu okullarında (T: 63) 43 tanesi (% 68.3) uygun ve 13 (% 20.6) orta uygun şeklindedir; dershanelerde (T: 22) ses özelliği, 12 sinde (% 54.5) uygun, 8'inde (% 36.4) orta uygun düzeydedir.

Okul düzeyleri boyutunda ise, kamu-ilköğretim okullarının rehberlik odalarının (T: 28) 20 tanesi (% 71.4) uygun, 6 tanesi (% 21.4) orta uygun düzeyde ses koşuluna sahiptir. Kamu-Orta öğretim düzeyinde (T: 35) bu durum, 23 okulda (% 65.7) uygun, 7 okulda (% 20) orta uygun ses koşulu şeklindedir. *Ses değişkeninde de, rehber öğretmen görüşlerine göre, kamu okullarının rehberlik servislerinin/odalarının dershanelerden daha uygun koşullar taşıdıkları görülmektedir; ayrıca, kamu-ilköğretim okullarında rehberlik odalarının ses yalıtımı kamu-ortaöğretim okullarındakinden daha iyi durumdadır.*

Tablo 8. İncelenen okul rehberlik servislerinin *temizlik* koşullarının okul türlerine ve okul düzeylerine göre dağılımı (UD: Uygun Değil, OU: Orta Uygun, U: Uygun)

OKUL TÜRÜ	YER/ULAŞIM			Top.	OKUL TÜRÜ	OKUL DÜZEYİ	YER/ULAŞIM			Top.
	UD	OU	U				UD	OU	U	
S KAMU	0	18	45	63	KAMU	S İlkÖğret.	0	5	23	28
						%	0	17.9	82.1	100
% ÖZEL	0	28.6	71.4	100	ÖZEL	S OrtaÖğr.	0	13	22	35
						%	0	37.1	62.9	100
S ÖZEL	2	6	14	22	ÖZEL	S Dershane	2	6	14	22
						%	9.1	27.3	63.6	100
S Toplam	2	24	59	85	Toplam	S Toplam	2	24	59	85
						%	2.4	28.2	69.4	100

Kamuya ait okullarda (T: 63) rehberlik servislerinin 45 tanesi (% 71,4) temizlik ve havalandırma düzeyi yönünden uygun, 18 tanesi (%28,6) orta uygunluktadır; temizlik koşulları uygun olmayan rehberlik servisiyle karşılaşmamıştır. Dershanelerde (T: 22) temizlik koşulları 14 tanesinde (% 63,6) uygun, 6 tanesinde (%27,3) orta uygunluktadır.

Okul düzeyleri açısından, kamu-ilköğretim okullarına ait rehberlik servislerinin (T: 28) 23'ünde (% 82.1) uygun, 5'inde (% 17.9) orta uygunluktadır; temizlik açısından uygun olmayan bir rehberlik odasıyla karşılaşmamıştır. Kamu-ortaöğretim okullarına ait rehberlik servislerinin (T: 35) temizlik özellikleri yönünden 22 tanesi (% 62,9) uygun, 13 tanesi (% 37,1) orta uygunluktadır; bu grupta temizlik açısından uygun olmayan rehberlik servisi (0) ile karşılaşmadığı görülmektedir. *Kamu okullarında, her düzeydeki rehberlik servislerinin/odalarının, dershanelere göre daha temiz koşullara sahip olması sevindirici bir sonuçtur.*

Tablo 9. Okul rehberlik servislerinin renk/görünüm/estetik özelliklerinin okul türlerine ve okul düzeylerine göre dağılımı (UD: Uygun Değil, OU: Orta Uygun, U: Uygun)

OKUL TÜRÜ	YER/ULAŞIM			Top.	OKUL TÜRÜ	OKUL DÜZEYİ	YER/ULAŞIM			Top.
	UD	OU	U				UD	OU	U	
S KAMU	6	45	12	63	S İlkÖğret.	3	20	5	28	
						10.7	71.4	17.9	100	
% KAMU	9.5	71.4	19	100	S OrtaÖğr.	3	25	7	35	
						8.6	71.4	20	100	
S ÖZEL	0	14	8	22	S Dershane	0	14	8	22	
	0	63.6	36.4	100		0	63.6	36.4	100	
% ÖZEL	0	63.6	36.4	100	S Toplam	6	59	20	85	
						7.1	69.4	23.5	100	
S Toplam	6	59	20	85	S Toplam	6	59	20	85	
	7.1	69.4	23.5	100		7.1	69.4	23.5	100	

Tablo 9’da, kamuya ait okullardaki (T: 63) rehberlik odalarının renk ve görünüm özellikleri yönünden 12 tanesi (% 19) uygun, 45 tanesi (%71,4) orta uygunluktur. Dershanelere ait rehberlik odalarının görünüm özellikleri ise, 8’i (% 36,4) uygun, 14’ü (%63,6) orta uygunluktur ve bu grupta renk/görünüm açısından uygun olmayan bir örnekle karşılaşmamıştır.

Kamu-İlköğretim okullarına ait rehberlik odalarının (T: 28) renk/görünüm özellikleri, 5 tanesinde (% 17,9) uygun, 20 tanesinde (%71,4) orta uygunluk düzeyinde çıkmıştır. 3 tanesi (% 10,7) ise bu açıdan uygun koşullar taşımamaktadır. Kamu-Ortaöğretim okullarına ait rehberlik servislerinin (T: 35) görünümü özellikleri yönünden 7 tanesinde (%20) uygun, 25 tanesinde (%71,4) orta uygunlukta koşullar saptanmıştır; 3 tanesi (% 8,6) ise uygun değildir. Görünüm ya da estetik özellikler değişkeni, farklı bir durumdadır: *İncelenen tüm rehberlik bürolarında, bu değişkende orta uygunluk düzeyleri yüksek çıkmıştır. Yani öğretmen görüşlerine göre, hiç birinde estetik açıdan yüksek ya da çok düşük bir uygunluk yoktur, yığılma orta uygunluktur.* Bu da, odaların resmi daire renklerine boyanması, eşyaların da genellikle büro tipi olması, canlı çiçek bulunmaması gibi görüşme kayıtları ile açıklanabilir. Okullarımızın diğer birimlerinde de gözlemlenebilecek olan bu durum geleneksel döşeme, boyama anlayışıyla ve bunun alışkanlıkla kabul görmesiyle açıklanabilir.

Renk algılama ve renk duyulanmaları mekânsal algılamanın önemli bir uyarandır. Bir mekânın çeken/iten özellikler taşımasında ışıkla ve renklerle oluşan enerjinin önemli etkisi vardır. Bu etki, psikolojik ve fiziksel algılamanın birleşimi olan psiko-fiziksel algılama terimiyle ifade edilmektedir⁵⁰.

⁵⁰ İ. Yılmaz, Renk Sistemleri, Renk Uzayları ve Dönüşümler, “Selçuk Üniversitesi Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Öğretiminde 30 Yıl Sempozyumu”, Sunulmuş Bildiri, Konya, s. 340-350, 2002.

Okul rehberlik servislerinin fiziksel/mekânsal koşullarına ilişkin olarak, incelenen bu sekiz değişkenle ilgili *genel sonuçlar* şöyle özetlenebilir:

1. Dershaneler, rehberlik servislerinin bina içindeki yeri/ulaşımı, oda boyutları, eşya ve araç gereçleri özellikleri açısından, kamu okullarına göre daha uygun koşullara sahiptir. Kamu okulları ise, ışık/aydınlatma, ısı/iklim, ses/yalıtım ve temizlik özellikleri açısından dershanelere göre daha uygun koşullara sahiptir. Değişkenlerin bu dağılımına bakılarak, fiziksel koşulların uygunluğunun/uygun olmayışının, Rehberlik servislerinin dershane ya da kamu okullarına ait olmalarıyla ilgili olduğu söylenemez.

2. Renk/görünüm özellikleri, her üç eğitim türünde/düzeyinde, orta uygun düzeyde çıkmıştır; yani incelenen kamu ve dershanelerin rehberlik servisleri göze hoş görünen, çeken mekânlar olma özelliğini (yeterince) taşımamaktadır.

3. Okul düzeyleri açısından, kamu-ortaöğretim okulları yer/ulaşım ve oda boyutlarında kamu-ilköğretim okullarından daha uygun koşullar taşımaktadır. Kamu-ilköğretim okulları ışık/aydınlatma, ısı/iklim, ses/yalıtım ve temizlik özellikleri açısından, orta öğretim okullarının rehberlik odalarından daha uygun koşullardadır. Ve eşya/araç gereç, renk/görünüm özellikleri açısından, her iki okul düzeyinde, rehberlik servisleri eşit fiziksel koşullardadır.

4. Fiziksel/mekânsal koşullar içinde en yüksek uygunluk düzeyi “ısınma/iklim” (% 92,9) özelliğiyle ilgilidir ve kamu-ilköğretim okullarının rehberlik servislerine aittir. İncelenen 28 ilköğretim okulu rehberlik servisinin 26’sı uygun ısınma koşullarında hizmet vermektedir, bu oran dershanelerde (% 59) oldukça düşüktür. Uygunluk düzeyi yüksek çıkan diğer değişkenler şöyle sıralanabilir: Rehberlik servisinin yeri/ulaşımı % 86,4 ile dershanelerde daha uygun koşullardadır. Işık/aydınlatma ve temizlik koşullarının uygunluk düzeyi kamu-ilköğretim okullarında yüksektir; % 82,1.

5. Dershanelerde yer/ulaşım, eşya/araç gereç ve görünüm/reng özellikleri “uygun değil” düzeyi 0’dır; başka deyişle bu özellikler dershanelerde uygun/orta uygun durumdadır, uygun olmadığı rehberlik servisi yoktur. Bu durumun, dershanelerde tecimsel anlayışla ve olumlu izlenim yaratma çabasıyla ilgili olduğu düşünülebilir. Kamu okullarında, ısınma/iklim, temizlik koşulları için “uygun değil” düzeyi 0’dır; yani kamu okullarının rehberlik servislerinin uygun/orta uygun düzeyinde temiz oldukları anlamına gelmektedir.

6. Fiziksel/mekânsal değişkenler açısından okullar arasında farklılık olmadığı; ancak, bu farklılığın Rehberlik servislerinin dershane ya da kamu okullarına ait olmasıyla bağlantılı bir durum olmadığı, rehber öğretmen görüşlerinden anlaşılmıştır.

4. Sonuç ve Öneriler

Ülkemizde son yıllarda önem kazanan Rehberlik hizmetlerinin verildiği eğitim ortamlarının, öğrencilerin ve eğitim işgörenlerinin psikolojik/egitsel yardım alma gereksinimleri de karşılayacak şekilde çekici mekânlar haline getirilmesi gerekmektedir.

Rehberlik servislerinin yerinin doğru katta ve yönde olması dikkate alınmalıdır. Özellikle servisin okul içindeki yeri/ulaşılabilirliği ve ses/yalıtım özellikleri, rehberlik hizmetlerinin gizlilik/güven koşullarını çok etkileyeceği için ayrıca tartışılmalıdır.

Bu makalede rehber öğretmenlerle sadece fiziksel/mekânsal özellikler görüşülmüştür; bir devam çalışması olarak, rehberlik servislerinin işlevsellik düzeyleri, servise olan ilgi düzeyleri, iletilen sorunlar, işlevsellik ve ilgi düzeyinin fiziki koşullarla ilgisi olup olmadığı araştırılmalıdır.

Bu araştırmada, her mimari yapı için öncelikli olarak vurgulanan “kullanıcı görüşü” alınması ilkesinin, eğitim/rehberlik ortamları için de geçerli olduğu yaklaşımıyla çalışılmıştır; araştırma süreci ve sonuçları da bu yaklaşımı doğrulamıştır. Bu bağlamda, öğrencilerin ve velilerin de rehberlik servislerine ilişkin fiziksel/mekânsal algıları ve gereksinimleri araştırılmalıdır.

Araştırmanın örneklemini genişletilerek, farklı bölgeler/iller arasında karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir. Bu araştırma sonuçlarıyla yabancı ülkelerin eğitsel rehberlik bürolarının fiziksel koşulları karşılaştırılmalı olarak tartışılabilir. Rehberlik Araştırma Merkezlerinin (RAM), gelişimsel rehberlik hizmeti veren farklı, kamu ve özel kurumların fiziksel/mekânsal koşulları araştırılabilir.

RPD hizmetlerinin verildiği ortamlar, sadece rehberlik servisleriyle/odalarıyla sınırlı değildir. Okulların derslik dışı alanları, köşeler, okul bahçeleri, okulun yakın/dış çevresi vb. alanlar öğrenci kişilik hizmetlerinin kapsamındaki birçok davranışla ilgili mekânsal etkiler/özellikler taşır, bu nedenle de birer davranış/rehberlik alanı olarak incelenebilir.

Öğrencinin/bireyin kendi özerk ahlakını kazanması ilkesinden yola çıkılarak, okul ortamlarının yeni bir mekânsal araç/gereci sayılabilecek olan kamera kullanımı ve bu işleyişe ilişkin öğrenci algıları araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Alkan, C.: “Eğitimde Ergonomi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16 (1), Ankara 1983, s. 197-206.
- Alp, A.V.: “An Experimental Study of Aesthetic response to Geometric Configurations of Architectural Space”, *Leonardo*, 26, 1993, s.149-157.
- Aydın, A.: Sınıf Yönetimi, Anı Yayıncılık, Ankara 1988.
- Bakırcıoğlu, R.: İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Anı Yayıncılık, Ankara 2000.
- Baloğlu, B.: Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi, Der Yayınları, İstanbul 2002.
- Başar, M. A.: “İlköğretim Okullarının İşgören ve Fiziki Olanakları”, *Pamukkale Üniversitesi IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumunda Sunulmuş Bildiri*, (15-16 Ekim 1998), Denizli 2000.
- Başar, H.: Sınıf Yönetimi, PegemA Yayınları, Ankara 2001.
- Büyüköztürk, Ş.: Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. PEGEM Akademi, Ankara 2008.
- Celep, C.: Sınıf Yönetimi ve Disiplini, Anı Yayıncılık, Ankara 2002.
- Cengizhan, C.: İstanbul Anadolu Yakası İlköğretim Okullarındaki Bilgisayar Laboratuvarlarının Yerleşim Planları ve Ergonomik Kriterler Açısından İncelenmesi. <http://mimoza.marmara.edu.tr/cahit/yayın/bildiri/Ergonomi/k12labErgonomi.doc>, 2004, (ulaşım tarihi 12.05.2009).
- Çalık, C.: “Okul-Çevre İlişkisinin Okul Geliştirmede Rolü: Kavramsal Bir Çözümleme”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 27, Sayı 3 (123-139), 2007.
- Çelik, V.: Sınıf Yönetimi, Nobel Yayın, Ankara 2003.
- Dinç, P., Onat, E.: “Bir İlköğretim Yapısının Bina Tasarımı Değerlendirilmesi”, *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 2002.
- Ekiz, D.: Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş, Anı Yayıncılık, Ankara 2003.
- Günbayı, İ.: “School Climate and Teachers’ Perceptions on Climate Factors: Research into Nine Urban High Schools”, *The Turkish Online Journal of Educational Technology* 6 (3), 2007.
- Gür, Ş. Ö.: Çocuk Mekanları, YEM Yayınevi, İstanbul 2002.
- Gür, Ş. Ö.: “Eğitim Yapıları, Okullar: Sümer Tapınaklarından Küresel Tapınaklara”, *Mimarlık Dergisi* 323, Mimarlar Odası Yayınları, Ankara 2005.

- Güven, B., Karataş, İ.: Öğretmen Adaylarının Sınıf Ortamı Tasarımı. İlköğretim-Online 3 (1), 25-34. 2004, <http://ilkogretim-online.org.tr> (ulaşım tarihi 22.06.2009).
- Hasol, Doğan.: Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, YEM Yayınevi, İstanbul 2008.
- Kıldan, O.: “Okul Öncesi Eğitim Ortamları”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15 (2), 2007, s. 501-510.
- Koca, A.Ö., Yaman, M. ve Şen, A.İ.: “Öğretmen Adaylarının Etkin Öğrenme-Öğretme Ortamı Hakkındaki Görüşlerinin Farklı Yöntemler Kullanılarak Tespit Edilmesi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı 29, 2005, s. 117-126.
- Korkmaz, A.: Sınıf Yönetimi, Nobel Yayın, Ankara 2003.
- Kuzgun, Y.: Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Nobel Yayın, Ankara 2008.
- M.E.B. Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, *Resmi Gazete*, 24376, 17.04.2001.
- Lair, S.B.: A Study Of The Effect School Facility Conditions Have On Student Achievement, The University of Texas at Austin, 2003.
- Nazlı, S.: Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik, Savaş Yayınevi, Ankara 2008.
- O’Sullivan, S.: A Study of the Relationship between Building Conditions and Student Academic Achievement in Pennsylvania’s High School, Virginia Polytechnic Institute and State University, 2006.
- Özgüven, İ.E.: Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik, PDREM, Ankara 2001.
- Stokhols, D., Altman I.: The Handbook of Environmental Psychology, Wiley, New York 1987.
- Şimşek, N.: “Eğitsel Fizik Mekan Kullanımında Verim ve Etkililiğin Sağlanması”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 28 (2), s.329-347, 1995.
- Teker, N.: “Eğitim Ortamı ve Öğrenci”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 281-287, 1989.
- Therborn, G.: “Space and Learning”. Novoa, A. And Lawn M. (Eds.), *Fabricating Europe*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 2002.
- Uludağ, Z., Odacı H.: “Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekan”, *Milli Eğitim Dergisi*, Kış –Bahar. Sayı 153-154, 2002.

- Ünal, S., Öztürk, M. ve Gürdal A.: “İlköğretim Okullarının Bina Standartlarına Uygunluğu”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2000. (sayı-sayfa bilgilerine ulaşılamadı).
- Vural, B.: Nitelikli Sınıf ve Stressiz Eğitim Ortamı, Hayat Yayınları, İstanbul 2004.
- Yaman, E.: “Eğitim Sistemindeki Sorunlardan Bir Boyut: Büyük Sınıflar ve Sınıf Yönetimi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 4 sayı 3. 2006, s:261-274.
- Yeşilyaprak, B.: Eğitimde Rehberlik Hizmetleri-Gelişimsel Yaklaşım, Nobel Yayın, Ankara 2003.
- Yıldırım, K., Hidayetoğlu, M. , Şen, A.: “Farklı Mimari Biçimlerdeki Kafe Pastane Mekânlarının Kullanıcıların Algı-Davranış Performansı Üzerine Etkisi”, *Politeknik Dergisi*, 10 (3), 2007. s. 295–301
- Yıldırım, K., Akalın, A. ve Çağatay, K.: “Otel Yatak Odalarının İç Mekan Tasarımının Algı Davranışsal Performansı Üzerinde Etkisi, *Politeknik Dergisi*, 11 (2), 2008, s. 175-185.
- Yılmaz, İ.: “Renk Sistemleri, Renk Uzayları ve Dönüşümler”, *Selçuk Üniversitesi Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Öğretiminde 30 Yıl Sempozyumu*, Sunulmuş Bildiri, Konya 2002.
- Yurtal, F.: “İlköğretim Okullarındaki Rehberlik Servislerinin Mekan, Donanım, Ekipman ve İnsan Kaynakları Açısından Durumu”, *Milli Eğitim Dergisi*, 173. 2007.